

s.m.

Kronika obchodów 400-lecia ustanowienia Trybunału Koronnego w Piotrkowie Trybunalskim

Palestra 22/10(250), 125-128

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w tym tygodniku pt. *Rytuał* (nr 34 z dnia 26 sierpnia br.), wziął m.in. udział adwokat warszawski Tadeusz de Virion.

Skazanie matkobójcy przez sąd wojewódzki na karę śmierci wywołało sprzeczne stanowiska w opinii publicznej, choć samo przestępstwo zabójstwa i sposób jego dokonania (bestialskie niszczenie zwłok zabitej) wywołało powszechną odrazę i potraktowane zostało po prostu jako wyjątkowo tragiczny koszmar. Kilka refleksji związanych z wymierzoną przestępcy karą śmierci wyraził adw. de Virion następująco:

„Chcę (...) zwrócić uwagę na względność i niepewność naszych ocen, na znikomość naszej wiedzy o innym człowieku (...).”

„(...) co to znaczy, że kara śmierci jest surowsza? Śmierć nie podlega stopniowaniu (tortury — dawniej — były tylko sposobem wprowadzenia pewnej gradacji bólu i strachu). Wszystkie środki represji zwracają się przeciw przeszłości skazanego — jedynie orzeczenie o śmierci skazuje przyszłość. Jeżeli to orzeczenie sędzia uważa za służbowy obowiązek — zaczynam wątpić (...).”

„Kiedy sędzia powiada, że musi wyrokować zgodnie z życzeniem opinii publicznej — to zastanawiam się: do kogo w istocie odwołuje się, kto tę przywołaną w sukurs opinię publiczną wyraża? Sędzia sam ponosi odpowiedzialność za swe rozstrzygnięcia i nie potrzebuje przyzywać na pomoc anonimowych sił. Czy jeżeli tłum krzyczy, to jest to opinia publiczna? A może prawdziwa opinia zawiera się w ciszy, w milczeniu? Czy jest nią przemyślany osąd ludzi reprezentatywnych i poinformowanych? Czy kilkadziesiąt listów do redakcji już daje obraz opinii publicznej? A nasza rozmowa? Nie wiem. Dla mnie określenie opinia publiczna nie oznacza nic, jeżeli nie jest poparte badaniem, sondażem bodaj.”

Znamienna w toku wzmiankowanej rozmowy była wypowiedź pisarza Władysława Terleckiego:

„Skoro dzieliłmy się tutaj refleksjami na tle konkretnej sprawy, starając się wyjść dalej, poza rozumowanie tamtego sądu, warto poszerzyć je o pewne przemyslenia społecznej i filozoficznej natury. Warto zastanowić się nad niejednorodnością i zagadkowością poczucia prawa i moralności. Przypominam: najbliższa rodzina zamordowanej pragnie obronić przez śmiercią zabójcę. O czym to świadczy? O tym chyba, że stare kobiety rozumiały więcej niż sąd, że ich wiedza o tragedii jest o wiele głębsza (...).”

s.m.

Kronika obchodów 400-lecia ustanowienia Trybunału Koronnego w Piotrkowie Trybunalskim

Koncepcja obchodów 400-lecia ustanowienia Trybunału Koronnego zrodziła się w 1973 r. z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół miasta Piotrkowa Trybunalskiego i miejscowego Koła Zrzeszenia Prawników Polskich. Przybrała ona kształt realny i wyższą rangę z chwilą utworzenia — w wyniku reformy administracji państwowej i nowego podziału terytorialnego Państwa — województwa piotrkowskiego.

Przygotowanie obchodów rocznicowych zostało powierzone Komitetowi Organizacyjnemu, powołanemu pod przewodnictwem mgra Włodzimierza Stefańskiego, wicewojewody piotrkowskiego. Patronat nad obchodami objął Minister Sprawiedliwości prof. dr hab. Jerzy Bafia.

Ustalone przez Komitet Organizacyjny cele obchodów rocznicowych miały na względzie: 1) zdynamizowanie integracji społeczeństwa województwa piotrkowskiego, 2) pobudzenie społecznych zadań dla podnoszenia świadomości i kultury prawnej mieszkańców województwa, 3) zebranie i utrwalenie w opracowaniach naukowych i w toku imprez rocznicowych wiedzy polityczno-prawnej dotyczącej parlamentarizmu i sądownictwa polskiego, ze szczególnym podkreśleniem wartości historycznych ukazujących rozwój instytucji demokratycznych.

Jak słusznie zaznaczono w piśmiennictwie prawniczym,* idea obchodów „to przypomnienie, że ustanowienie w dniu 3 marca 1578 r., za panowania Stefana Batorego, Trybunału Koronnego — (Iudicium ordinarium generale Tribunalis Regni) — stanowiło przełom w dziejach sądownictwa polskiego i w założeniach swych miało złamać średniowieczną zasadę, że król jest jedyną osobą powołaną do wymiaru najwyższej sprawiedliwości — a tym samym wprowadziło także rozdział między władzą ustawodawczą a sądowniczą, co czyniło zeń instytucję, jak na owe czasy, postępową i nie mającą sobie równej w ówczesnej Europie.”

Rocznica Trybunału Koronnego stała się asumptem do wyeksponowania znaczenia Trybunału Koronnego w dziejach Polski. W związku z tym Komitet Organizacyjny Obchodów jego 400-lecia rozpiisał konkurs na opracowania naukowe i popularnonaukowe, związane z ustanowieniem i działalnością Trybunału Koronnego w Piotrkowie, i zaplanował zorganizowanie szeregu imprez w postaci sesji naukowych, spotkań okolicznościowych itp.

W okresie poprzedzającym obchody oraz w czasie ich trwania ukazały się liczne publikacje w prasie codziennej i w czasopiśmie, a mianowicie w „Trybunie Ludu”, w „Gazecie Ziemi Piotrkowskiej”, w „Głosie Robotniczym”, w „Dzienniku Popularnym”, w tygodniku „Prawo i Życie” i innych. Organ prasowy Naczelnej Rady Adwokackiej — miesięcznik „Palestra” — wydaje z tej okazji specjalny zeszyt regionalny piotrkowski (nr 10 z br.) dla uczczenia rozpoczęcia w dniu 4 października 1578 r. działalności Trybunału Koronnego, rezydującego w okresie jesienno-zimowym w Piotrkowie, a wiosenno-letnim w Lublinie.

Naukowy dorobek obchodów i szczegółowe sprawozdania z uroczystości jubileuszowych mają być wydane drukiem w specjalnej Księdze pamiątkowej.

W programie obchodów przewidziano wybite medalu pamiątkowego i wyróżnienie nim szeregu zasłużonych działaczy społecznych.

Spółceństwo miasta Piotrkowa Trybunalskiego i całego województwa piotrkowskiego przyjęło program obchodów z pełną aprobatą i aktywnie zaangażowało się w wykonaniu szeregu czynów społecznych, to jest w porządkowaniu i upiększaniu ulic i placów miasta Piotrkowa i okolicznych wsi.

Piękny wkład w jubileuszowe uroczystości wniosły Muzeum Okręgowe oraz Wojewódzkie Archiwum w Piotrkowie Trybunalskim, organizując wystawę „Trybunał Koronny w Piotrkowie”. Z okazji obchodów jubileuszowych zostały wydane: seria estetycznych kart pocztowych i druki okolicznościowe w językach polskim i angielskim.

Inauguracja obchodów połączona z I sesją naukową odbyła się w dniu 6 marca 1978 r. w Sali Portretowej Zamku Królewskiego w Piotrkowie Trybunalskim.

Po powitaniu zaproszonych gości przez przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego Obchodów mgra Włodzimierza Stefańskiego, I sekretarz KW PZPR i zarazem przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej w Piotrkowie Trybunalskim Stanisław Składowski, w asyście wojewody piotrkowskiego mgra Leszka Wysockiego,

* Por. „Problemy Praworządności” 1978, z. 5, notatka W.K. pt.: Inauguracja obchodów 400-lecia ustanowienia Trybunału Koronnego w Piotrkowie Trybunalskim.

uhonorował przyznaniem medali pamiątkowych i dyplomów okolicznościowych wielu uczestnikom sesji, w tym m. in.: kierownikowi Wydziału Oświaty i Nauki KC PZPR prof. drowi Jaremi Maciszewskiemu, Ministrowi Sprawiedliwości prof. drowi Jerzemu Bafii, Prokuratorowi Generalnemu PRL doc. drowi Lucjanowi Czubickiemu, I prezesowi Sądu Najwyższego prof. drowi Włodzimierzowi Berutowiczowi i przewodniczącemu Sejmowej Komisji Spraw Wewnętrznych i Wymiaru Sprawiedliwości adw. Franciszkowi Sadurskiemu.

Następnie uczestnicy sesji, wśród których znajdowali się członkowie Sejmowej Komisji Spraw Wewnętrznych i Wymiaru Sprawiedliwości, wybitni przedstawiciele nauk prawnych i historycznych oraz wymiaru sprawiedliwości, wysłuchali referatów: prof. dra Jaremi Maciszewskiego pt. „Działalność Trybunału Koronnego na tle kultury politycznej XVI i XVII w.”, prof. dra Witolda Maisla z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pt. „Trybunał Koronny w świetle laudów sejmikowych i konstytucji sejmowych” i Alfreda Szuberta, prezesa Sądu Wojewódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim, pt. „Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w województwie piotrkowskim”.

Organizacja i przebieg sesji rocznicowej zostały wysoko ocenione przez władze polityczne i administracyjne szczebla centralnego i wojewódzkiego, znajdując szerokie uznanie w prasie regionalnej i centralnej.

W kwietniu br. Piotrków Trybunalski gościł Ogólnokrajowy Zjazd Archiwistów i Muzealników. Impreza ta była połączona z sesją popularnonaukową, w toku której wygłoszono referaty o roli archiwów państwowych w zabezpieczeniu materiałów archiwalnych oraz na temat roli miasta Piotrkowa Trybunalskiego w dziejach Polski.

W maju br. została otwarta II Wystawa Sztuki Oddziału piotrkowskiego Związku Polskich Artystów Plastyków (ZPAP).

W maju br. odbyły się również imprezy z okazji 70-lecia działalności Oddziału PTTK im. Michała Rawity-Witanowskiego w Piotrkowie Trybunalskim.

W dniach 27 maja — 4 czerwca br. trwały „Dni Piotrkowa Trybunalskiego”, które miały na celu pokazanie chlubnej przeszłości historycznej, bogatego folkloru i osiągnięć miasta w okresie Polski Ludowej.

W dniu 17 czerwca br. odbyło się w Piotrkowie wyjazdowe posiedzenie Prezydium Zarządu Głównego Zrzeszenia Prawników Polskich dla uczczenia 400-lecia Trybunału Koronnego, którego przewodnim tematem był wzrost roli sądów w PRL. Posiedzenie to prowadził prezes ZG ZPP prof. dr Adam Łopatka, a referat pt. „Rola sądów w PRL” wygłosił członek honorowy ZPP, I prezes Sądu Najwyższego prof. dr Włodzimierz Berutowicz. Oprócz członków Prezydium ZG ZPP obecni byli również prezesi Izby Sądu Najwyższego (z wyjątkiem Izby Wojskowej), I sekretarz KW PZPR Stanisław Składowski, wojewoda piotrkowski Leszek Wysocki, prezes Sądu Wojewódzkiego i zarazem prezes Zarządu Wojewódzkiego ZPP Alfred Szubert, prof. dr Natalia Gajl, dziekan Wydziału Prawa z Uniwersytetu Łódzkiego, prof. dr Marian Rybicki z Instytutu Państwa i Prawa PAN i inni.

Po dyskusji nad tematyką objętą referatem prezes ZG ZPP prof. dr Adam Łopatka wręczył wielu uczestnikom posiedzenia medale 400-lecia ustanowienia Trybunału Koronnego i złote odznaki Zasłużonego Działacza ZPP. Piotrkowscy prawnicy ufundowali Zarządowi Głównemu ZPP piękny wazon, wykonany przez Hutę Szkła „Hortensja” w Piotrkowie Trybunalskim.

W dniach 14 i 15 sierpnia br. odbyło się w Piotrkowie jedno ze spotkań z grupą prawników polonijnych z zagranicy, którzy przybyli do Polski na zaproszenie ZG ZPP, Instytutu Państwa i Prawa PAN oraz Towarzystwa Łączności „Polonia”. Wizyta prawników polskiego pochodzenia w Piotrkowie Trybunalskim miała uro-

czysty charakter. Grupa prawników polonijnych, zainteresowana tematyką sądowego wymiaru sprawiedliwości w PRL, miała spotkanie z wojewodą piotrkowskim i władzami politycznymi województwa i miasta Piotrkowa Trybunalskiego, a ponadto uczestniczyła w dwóch imprezach zorganizowanych przez miejscowe środowisko prawnicze. W pierwszym zebraniu odbytym na Zamku Piotrkowskim pod przewodnictwem prezesa A. Szuberta, adw. dr Z. Czeszejko, prezes NRA, przedstawił ustrój sądów, adwokatury i prokuratury w Polsce jako wynik historycznego rozwoju. Temat ten wywołał żywe zainteresowanie wśród prawników polonijnych. Druga impreza odbyła się w motelu Polichno pod Piotrkowem, gdzie doc. dr J. Skupiński przedstawił temat pt. „Przewodnie zasady procedury sądowej w sprawach cywilnych i karnych w PRL”.

W trzeciej dekadzie sierpnia br. miały w Piotrkowie Trybunalskim miejsce imprezy, związane ze świętem „Trybuny Ludu”, organu prasowego KC PZPR. Miłym akcentem było przyznanie wielce zasłużonemu obywatelowi m. Piotrkowa Trybunalskiego, prawnikowi z wykształcenia, Tadeuszowi Nowakowskiemu dorocznej nagrody „Trybuny Ludu” w grupie nagród indywidualnych za inicjatywy społeczne. Laureat tej nagrody, autor doskonałego przewodnika po Piotrkowie Trybunalskim i okolicach, otrzymał ją za wszechstronną i wieloletnią działalność społeczną, a zwłaszcza za udział w inicjowaniu ruchu miłośników regionu i rozwoju turystyki, za gromadzenie materiałów i dokumentów, dotyczących historii ziemi piotrkowskiej. Osoba laureata jest wielce popularna na terenie Piotrkowa Trybunalskiego.

Silnym akordem wieńczącym całość obchodów jubileuszowych była II Sesja naukowa odbyta w rocznicę rozpoczęcia przed 400 laty w Piotrkowie działalności Trybunału Koronnego. W dniu 9 października 1978 r. zebrani w Sali Herbowej Urzędu Wojewódzkiego uczestnicy wysłuchali trzech referatów: prof. dra Jerzego Senkowskiego pt. „Powstanie Trybunału Koronnego, jego rola i miejsce w systemie sądownictwa najwyższego Europy w XVI i XVII w.”, prof. dra Michała Pietrzaka pt. „Sądownictwo najwyższe od ustania Trybunału Koronnego do powstania PRL (Księstwo Warszawskie, Królestwo Kongresowe, II Rzeczpospolita)” i prof. dra Włodzimierza Berutowicza pt. „Miejsce i rola Sądu Najwyższego w PRL.” Po wspomnianej sesji nastąpiło odsłonięcie tablicy pamiątkowej na Rynku Trybunalskim w miejscu, gdzie kiedyś stał gmach Trybunału.

Sesji tej towarzyszyła zorganizowana przez Zarząd Oddziału ZPAP w Piotrkowie Trybunalskim w salach Biura Wystaw Artystycznych wystawa ceramiki, szkła i kwiatów. W jubileuszowym roku miasto Piotrków Trybunalski witało zresztą gości „całe w kwiatach”. Trwający od kwietnia 1978 r. doroczny konkurs pod tą nazwą, zorganizowany przez Towarzystwo Przyjaciół m. Piotrkowa Trybunalskiego, doprowadził do ozdobienia miasta kwieciami i zielenią w skali w powojennym okresie niespotykanej.

Na koniec należy podkreślić niezwykle aktywny udział miejscowego środowiska prawniczego w samej organizacji i sprawnym przebiegu obchodów 400-lecia Trybunału Koronnego. Godzi się zwłaszcza wysoko ocenić wkład prezesa Sądu Wojewódzkiego Alfreda Szuberta, szefa Prokuratury Wojewódzkiej Witolda Kondraciuka, kierownika Zespołu Adwokackiego w Piotrkowie Trybunalskim adw. Mieczysława Sikorskiego oraz adw. Marię Budzanowską, posłankę na Sejm PRL.

Piotrków Trybunalski godnie uczcił wiekopomne dzieło antenatów.